

C. Ph. E. Bach a jeho fantasie: posun, zcela **volná skladba**, ve svém zralém období ji psal **bez taktových čar**. Jednalo se mu o **narušení metra**, čehož podle něj jde dosáhnout pouze tehdy, hraje-li člověk jen s několika málo osobami (komorní hra) nebo nejlépe sám. O fantasii se vyjádřil, že musí **překvapovat, rychle přecházet z jednoho afektu do druhého**.

= charakteristické znaky citového slohu: **moment překvapení, kontrastů a zdánlivé nesouvislosti jednotlivých hudebních úseků**.

Na zdánlivé nesouvislosti má velký podíl fakt, že **s řadou motivů se vůbec nepracuje** a později se tyto motivy vůbec neobjeví - to je v protikladu k tzv. vídeňskému klasicismu, pro nějž je motivická a tematická práce bází.

Fantasie fis moll, Wq 67, Sehr traurig und ganz langsam, 1787

Schubart - Ideen zur Ästhetik einer Tonkunst (1806, posmrtně, zemř. 1791) o fis moll:
„*Ein finsterer Ton; er zerrt an der Leidenschaft, wie der bissige Hund am Gewande. Groll und Mißvergnügen ist seine Sprache. Es scheint ihm ordentlich in seiner Lage nicht wohl zu seyn; daher schmachtet er immer nach der Ruhe von A dur, oder nach der triumphierenden Seligkeit von D dur hin.*“

Temná tónina; cloume vášněmi jako jako zlý pes oděvem. Odpor a nespokojenost je jeho řeč. Zdá se, že se necítí dobře v tomto rozpoložení, takže stále prahne po klidu A dur nebo po triumfující oduševnělosti D dur.

https://www.youtube.com/watch?v=LOT_nUPvE98

Fantasie c moll z 18 Probestücken

Jde o fantasii, které podložil Bachův přítel Heinrich Wilhelm von Gerstenberg (jeden ze zakladatelů literárního hnutí *Sturm und Drang*) monolog z Hamleta. Bach sám označil v dopise z 10. února 1775 tuto skladbu jako „temnou fantasii“.

Fantasie je rozdělena do tří hlavních oddílů, které jsou dány označeními Allegro moderato - Largo - Allegro moderato.

Schubart – c moll: „*Liebeseklärung, und zugleich Klage der unglücklichen Liebe. – Jedes Schmachten, Sehnen, Seufzen der liebetrunknen Seele, liegt in diesem Tone.*“

„Vyznání lásky a současně nářek nešťastné lásky. Každé strádání, touha, vzdychání láskou opilé duše leží v této tónině.“

Tóninový plán je značně široký: c-As-D7-G-g-Es.

Základním dramaturgickým principem: **spojení mezi v té době běžnou fantasii a volným, instrumentálním recitativem**.

Elementy stabilizujícími formu obou krajních dílů: **arpeggia**, které ústí do motivů se zdůrazněnou virtuosní složkou.

Recitativní charakter :v první části, která má přinést pokud možno **co nejvíce po sobě jdoucích afektů**. Záměrem skladatele je **schéma otázky a odpovědi**.

Bach důsledně střídá **výbuchy afektů s momenty uklidnění**. V místech zahuštění výrazu se velmi rychle střídají arpeggia s quasi recitativními místy.

Afektivní vzrušení je hudebně dáno **permanentními harmonickými změnami, chromatikou, enharmonickými záměnami a prudkými dynamickými kontrasty**.

Vrcholem je hudebně rétorická **figura vyjadřující otázku**. Odpověď je dána klidem a úsekem lyrického charakteru, který je zakončen fermatou. Poté nastupuje figurativní motiv s dramatickou akcentací.

Střední díl Largo má zpočátku **kantabilní charakter**. Je kontrastní k první afektově "temné" části - této části odpovídají v Hamletově monologu slova „*do světla! k rozkoši!*“ atd.

Pak výraz opět nabývá na intenzitě pomocí dynamických **kontrastů a chromatického pohybu** v basu. Kulminací je **septimový akord**. Vyznění vzrušení je dáno harmonickým **rozvedením septakordu a dlouhé decrescendo**.

Instrumentální recitativ je přechodem k závěrečnému dílu, který má **funkci reprízy** a má i obsahový vztah k prvnímu dílu. Těsně před koncem se objeví krátce **motiv ze středního Larga** jako určitá reminiscence.

https://www.youtube.com/watch?v=X53TvVY4_BY

Joseph Haydn

Schöpfung (Stvoření)

K vrcholům H. tvorby patří jeho oratoria, která psal až po svém návratu z obou anglických cest:

Die Schöpfung (1798)

Die Jahreszeiten (1801)

Jsou psána v duchu osvícenských idejí v národním jazyce, tj. v němčině.

Jedná se o nový typ měšťanského oratoria.

Haydn byl inspirován velikým ohlasem oratorií Händelových, které byly v Haydnově době stále na repertoáru. Během svého prvního pobytu v Anglii (1791-92) navštívil festival Händelových oratorií konaný ve westminsterském opatství, který na něj učinil velký dojem.

Stvoření (Schöpfung)

- H. obdržel v Anglii **text Johna Milтона** o stvoření světa, který Händel nezhudebnil. Nepřijal ho ihned, dal si čas na rozmyšlenou. Rozhodl se teprve po druhém anglickém pobytu v r. 1795.
- Baron **Gottfried van Swieten** pořídil německý překlad a provedl drobné úpravy textu. Na díle Haydn pracoval v l. 1797 a 1798. Napsal velké množství skic, prováděl četné změny v partituře, a to i na poslední chvíli.
- Vzniklo třídílné oratorium pro sóla, sbor a orchestr. V sólech vystupují archandělé Uriel (S), Gabriel (T) a Rafael (B)
- Premiéra se konala **17. 4. 1798 ve schwarzenberském paláci** ve Vídni. Baron van Swieten přitom pomáhal organizačně a finančně. **Dirigoval P. Vranický**, který pak intervenoval za Haydnovo přijetí mezi zednáře. Ještě v témže roce se uvedení oratoria opakovalo.
- **19. 3. 1799 se uskutečnilo jeho uvedení v Dvorní opeře.** Dirigoval sám Haydn, Salieri byl u cembala.
- Uvedení vyvolalo senzaci. Partitura byla vydána pro subskribenty. Od r. 1800 se dílo uvádělo každoročně pro dobročinné účely. Haydn sám dirigoval, pokud mohl.
- Významné bylo uvedení v r. 1808, dirigoval Salieri. Kromě Haydna byl přítomen Beethoven, Jírovec a další. Haydn byl tak slabý, že musel být po 1. části v křesle odnesen.
- O provedení Stvoření nadšeně referoval časopis Allgemeine Musikalische Zeitung. Na dílo vytvořil oslavné verše slavný německý básník Wieland.
- V srpnu 1801 bylo Stvoření provedeno s neobyčejným úspěchem v Paříži.
- Záhy bylo uvedeno i na Moravě.
- Introdukce: Die Vorstellung des Chaos
- Recitativ Im Anfange schuf Gott Himmel (Raphael-Chorus-Uriel)
- Rollend in schaumenden Wellen (Raphael) - Valíce se v pěnivých vlnách (1. díl oratoria)
- <https://www.youtube.com/watch?v=RJ7WUORnKXY&list=PLEGKOC7mvop9m1MQ6QAQu4v5BW5gUapiK>

Antonín Rejcha: Fugy

Někdy fuga končí v jiné tónině, než začíná.

Enharmonické záměny, chromatika, často dvojkřížky, jednou trojkřížek.

Časté užívání složených taktů: např. $3/8+2/8$, $C+3/4$, $3/8+3/8+2/8$ apod.

Forma: volná fantázie, toccata, rondo apod.

Témata: na téma Josefa Haydna je vypracována Fuga č. 3, na Mozartovo téma Fuga č. 7, na téma takzvané „kočičí fugy“ D. Scarlattiho Fuga č. 9, Fuga č. 5 je komponována na téma Fugy G dur ze 2. dílu Temperovaného klavíru. J. S. Bacha

Ukázka: fuga č. 9, Allegro moderato g-moll.

Ke zkoušce z Mozarta: Don Giovanni, Figarova svatba – poslech, postavy, historické okolnosti vzniku/premiéry.

Ke zkoušce z Beethovena: poslech symfonií č. 3, 5, 9.